

6. Kérdőív a komplex kommunikációs igényű személyek vizuális funkcióinak részletesebb felméréséhez

Érintett személy neve	
Kérdőívet felvevő személy neve	
Kérdőívet felvevő személy kapcsolata az érintett személlyel	
Felvétel dátuma	

A kérdőív célja

Ajánlott azoknak a látássérültek pedagógiája szakos gyógypedagógusoknak, akik komplex kommunikációs igényű látássérült személyekkel foglalkoznak, és az AAK-fejlesztés irányához pontosabb eredményeket szeretnének kapni az érintett személy vizuális képességeiről, funkcióiról és a vizuális magatartásról.

A kérdőív részei:

- Látássérüléssel kapcsolatos alapadatok;
- Alap szemmozgató funkciók;
- Látótér;
- Közeli látásélesség;
- Kontrasztérzékenység;
- Színlátás;
- Szem-kéz koordináció;
- Vizuális feldolgozási zavar.

A kitöltés menete

A táblázatokat a szakember tölti ki! Az alapadatok felvétele mellett a kitöltés előtt érdemes az érintett személy diagnosztikus adatait, pedagógiai/rehabilitációs/egészségügyi dokumentációját áttanulmányozni. Amennyiben erre nincs lehetőség, utólag is pótolni lehet. Az egyes funkciók felméréséhez érdemes strukturált megfigyelési helyzeteket kialakítani. A hiányzó adatok kiegészíthetők a családtagok, egyéb szakemberek

kikérdezésével, valamint spontán megfigyeléssel. Ilyen helyzetek lehetnek a napi rutintevékenységek, mint például étkezés, közlekedés, szabadidős tevékenység, játék. Az alap felmérést érdemes több alkalomra tervezni.

Az AAK-oktatás szakaszaiban alkalmazva, például kommunikációs eszköz/mód változtatására van szükség, nem feltétlen szükséges az egész kérdőívet kitölteni, csak a releváns részeket. Az egyes részterületek egymástól függetlenül is használhatók.

A felméréshez ajánlott eszközök:

- ismert használati vagy személyes tárgyak,
- ismert fogalmak képei – 20 × 20cm – 2 × 2 cm nagyságban; fényképek, színes ábrák, fekete-fehér ábrák, PCS képek kontrasztos háttérrel és kevésbé kontrasztos háttérrel,
- egyszínű tárgyak, képek (min. 6 fő színben: fekete, fehér, piros, zöld, sárga, kék),
- fényforrások (elemlámpa, világító tárgyak, melyek hangot lehetőleg nem adnak),
- a tárgyakkal, képekkel kontrasztos egyszínű alátétek.

Értékelés

✓ – teljesített item: pipálja ki, ha az adott itemet a személy képes viselkedésében minimum 80%-ban, különböző kontextusokban és partnerekkel is mutatni.

∖ – kialakulóban lévő item: tegyen fordított ferde vonalat, ha az adott item részben jellemző a személy viselkedésére (10–80%-ban megjelenik). Jellemzően csak bizonyos kontextusokban vagy partnerekkel, illetve prompt, és segítség kell ahhoz, hogy a készség a személy viselkedésében megjelenjen.

□ – nem teljesített item: hagyja üresen a rubrikát, ha az adott item nem, vagy kevesebb mint 10%-ban jelenik meg a személy viselkedésében.

NÉ – rövidítéssel jelölje, ha az adott item nem értelmezhető az életkor, a sérülés jellege vagy egyéb okok miatt.

NT – rövidítéssel jelölje, ha az adott itemre nem tud válaszolni, mert nincsen róla információja.

ITEM	Dátum	Dátum	Dátum	Megjegyzés	Kimenet
	Értékelés I (igen) – N (nem)				
Látássérüléssel kapcsolatos alapadatok					
Van-e látássérüléssel kapcsolatos diagnózis?					
Visel-e szemüveget?					
Amennyiben igen, milyen erősségű dioptriával?				Jobb szem: Bal szem:	
Visel-e takarást bármelyik szemem?					
Történt-e funkcionális látásvizsgálat?				Hely, dátum:	
Tartalmaz-e a diagnózis a közeli V- (vízus) értéket?				Jobb szem: Bal szem:	Amennyiben a korrigált (segédeszközzel ellátott) V: 0,1–0,33 közötti, érdemes kontrasztos és 5×5 cm képeket, tárgyakat alkalmazni a kezdetekben.
Tartalmaz-e a diagnózis távoli V-értéket?				Jobb szem: Bal szem:	
Tartalmaz-e a diagnózis vizuális feldolgozási zavart?					Amennyiben igen, szükséges egy alaposabb specifikus felmérést végezni.
Egyéb, látást korrigáló segédeszközt használ-e?				Mit?	

ITEM	Értékelés			Megjegyzés	Kimenet
	Dátum	Dátum	Dátum		
Alap szemmozgató funkciók					
Képes egy adott (lehetőleg ismerős vagy kedvenc) tárgyra, személyre fixálni.					Ha nem, vagy kialakulóban van, a megerősítése szükséges az AAK-használat előtt.
Képes mozgó tárgyakat, személyeket követni.					Ha nem, vagy kialakulóban van, a megerősítése szükséges az AAK-használat előtt.
Képes vízszintes irányú mozgó tárgyakat, objektumokat (pl. applikációk, szoftverek esetében) követni.					Ha nem, vagy kialakulóban van, a megerősítése szükséges az AAK-használat előtt.
Képes függőleges irányú mozgó tárgyakat, objektumokat (pl. applikációk, szoftverek esetében) követni.					Ha nem, vagy kialakulóban van, a megerősítése szükséges az AAK-használat előtt.
Képes átlós irányú mozgó tárgyakat, objektumokat (pl. applikációk, szoftverek esetében) követni.					
Képes körkörös irányú mozgásokat követni (pl. applikációk, szoftverek esetében).					
Képes tekintetét váltani egyik tárgyról/képről a másira.					Amennyiben igen, érdemes próbálkozni több tárgy vagy kép egyidejű alkalmazásával.
Képes pásztázni vízszintesen az elé helyezett több tárgy vagy kép között.					Amennyiben igen, több tárgy vagy kép egyidejű alkalmazása lehetséges.
Képes pásztázni függőlegesen egyszerre elé helyezett több tárgy/ kép között.					Amennyiben igen, több tárgy vagy kép egyidejű alkalmazása lehetséges.

ITEM	Értékelés			Megjegyzés	Kimenet
	Dátum	Dátum	Dátum		
Látótér-pozicionálás					
Megfigyelhető-e a normál pozíciótól eltérő fejtartás távoli tárgyak fixálása közben? Fejét oldalra, felfelé, lefelé tartja?				Ha igen, milyen irányban?	Az AAK-eszközök pozicionálásánál szükséges figyelembe venni.
Megfigyelhető-e a normál pozíciótól eltérő fejtartás közeli tárgyak fixálása közben?				Ha igen, milyen irányban?	Az AAK-eszközök pozicionálásánál szükséges figyelembe venni.

ITEM	Értékelés			Megjegyzés	Kimenet
	Dátum	Dátum	Dátum		
Közeli látásélesség					
20 × 20 cm nagyságú használati tárgyat felismer.				Ha igen, hogyan:	Javasolt tárgyak, tárgyszimbólumok használata.
5 × 5 cm nagyságú ismerős tárgyat felismer.				Ha igen, hogyan:	Ilyen méretű tárgyak, tárgyszimbólumok használata javasolt.
2 × 2 cm nagyságú ismerős tárgyat felismer.				Ha igen, hogyan:	Kis méretű tárgyszimbólumok használata javasolt.
Javaslat/kimenet: <i>A méret mellett az absztrakciós képességet, illetve a vizuális feldolgozási zavart is érdemes felmérni!</i>					
Ismerős arcokat felismer.				Ha igen, hogyan:	
Közelről egyszerű konvencionális gesztusokat mutatva adekvát módon reagál.				Ha igen, hogyan:	Ha nem, vagy kialakulóban van, gesztusok, gesztusjelek kialakításához fejlesztése szükséges.
Egyszerű mozdulatokat utánoz.				Ha igen, hogyan:	Ha nem, vagy kialakulóban van, gesztusok, gesztusjelek kialakításához fejlesztése szükséges.
Javaslat/kimenet: <i>Az absztrakciós képességet, illetve a vizuális feldolgozási zavart is fontos figyelni, felmérni!</i>					

ITEM	Értékelés			Megjegyzés	Kimenet
	Dátum	Dátum	Dátum		
Közeli látásélesség					
Ismert tárgy 10 × 15 cm-es fényképét felismeri.				Ha igen, hogyan:	Amennyiben igen, képek bevezetése javasolt.
Ismert személy 10 × 15 cm fényképét felismeri.				Ha igen, hogyan:	Amennyiben igen, képek bevezetése javasolt
Ismert tárgy 5 × 5 cm fényképét felismeri.				Ha igen, hogyan:	Amennyiben igen, képek bevezetése javasolt.
Ismert személy 5 × 5 cm fényképét felismeri.				Ha igen, hogyan:	Amennyiben igen, képek bevezetése javasolt.
Ismert tárgy 2 × 2 cm nagyságú fényképét felismeri.				Ha igen, hogyan:	Amennyiben igen, képek bevezetése javasolt.
Ismert személy 2 × 2 cm nagyságú fényképét felismeri.				Ha igen, hogyan:	Amennyiben igen, képek bevezetése javasolt.
Ismert tárgy 10 × 10 cm nagyságú rajzát felismeri.				Ha igen, hogyan:	Amennyiben igen, kontúr/fekete-fehér képek, vonalrajzok, szimbólumok bevezetése javasolt.
Ismert tárgy 5 × 5 cm nagyságú rajzát felismeri.				Ha igen, hogyan:	Amennyiben igen, rajzok, rajzos szimbólumok használata javasolt.

ITEM	Értékelés			Megjegyzés	Kimenet
	Dátum	Dátum	Dátum		
Közeli látásélesség					
Ismert tárgy 2 × 2 cm nagyságú rajzát felismeri.				Ha igen, hogyan:	Amennyiben igen, rajzok, rajzos szimbólumok használata javasolt.
Ismert tárgy 10 × 10 nagyságú képszimbólumát felismeri (pl. Boardmaker).				Ha igen, hogyan:	Amennyiben igen, rajzok/rajzolt ábrák képgyűjteményeinek bevezetése javasolt.
Ismert tárgy 5 × 5 nagyságú képszimbólumát felismeri (pl. Boardmaker).				Ha igen, hogyan:	Amennyiben igen, rajzok/rajzolt ábrák képgyűjteményeinek alkalmazása javasolt.
Ismert tárgy 2 × 2 nagyságú képszimbólumát felismeri (pl. Boardmaker).				Ha igen, hogyan:	Amennyiben igen, rajzok/rajzolt ábrák képgyűjteményeinek alkalmazása javasolt.
Javaslat/kimenet: Az absztrakciós képességet, illetve a vizuális feldolgozási zavart is fontos figyelni, felmérni!					

ITEM	Értékelés			Megjegyzés	Kimenet
	Dátum	Dátum	Dátum		
Kontrasztérzékenység					
Tárgyakat, képeket alacsony kontraszt mellett felismer.					
Tárgyakat, képeket jó/erős kontrasztos háttér mellett ismer fel.					AAK-eszközök kiválasztásánál és használatánál ezt figyelembe kell venni!

ITEM	Értékelés			Megjegyzés	Kimenet
	Dátum	Dátum	Dátum		
Színlátás					
A színek felkeltik az érdeklődését. Figyelmet mutat különböző színű, ugyanolyan tárgy esetén.					
Egyértelmű színpreferenciát mutat. Ugyanolyan tárgyak esetében konzekvensen egyszínűt választ.					
Kérésre megmutatja az adott színt egy skálán ceruza/filctoll közül.					
Képen/való életben megmutatja a kért színt egy környezetben. Pl. „Mutasd meg, milyen színű a szőnyeg!”					
Hibás képen is megmutatja a helyes színeket. pl. „Milyen színű a nap?” – Piros.					
Többféle árnyalatú színskálán is megmutatja a főbb színek alá tartozókat.					

ITEM	Értékelés			Megjegyzés	Kimenet
	Dátum	Dátum	Dátum		
Szem-kéz koordináció					
Ismert tárgyak felé bizonytalanul nyúl.				Ha igen, hogyan:	Ha nem, vagy kialakulóban van, megerősítése szükséges AAK-használat előtt.
Ismert tárgyak felé pontosan nyúl.				Ha igen, hogyan:	
Ismert tárgyakat elé téve elveszi és megfogja azokat.				Ha igen, hogyan:	Amennyiben igen, a válaszadásnál tárgyak, képek, szimbólumok rámutatását, átadását be lehet vezetni.
Érintőképernyőn 10 × 10 cm nagyságú statikus ikont/képet megérint.				Ha igen, hogyan:	Amennyiben igen, érdemes a válaszadás kialakításánál a mutatóra építeni tárgyak, képek, szimbólumok megérintésével.
Érintőképernyőn 5 × 5 cm nagyságú statikus ikont/képet megérint.				Ha igen, hogyan:	Amennyiben igen, érdemes a válaszadás kialakításánál a mutatóra építeni tárgyak, képek, szimbólumok megérintésével.
Érintőképernyőn 2 × 2 cm nagyságú statikus ikont/képet megérint.				Ha igen, hogyan:	Amennyiben igen, érdemes a válaszadás kialakításánál a mutatóra építeni tárgyak, képek, szimbólumok megérintésével.

Értékelés

I – igen, az esetek 80%-ban jellemző • R – részben • N – az esetek kevesebb mint 10%-ban jellemző

ITEM	Dátum	Dátum	Dátum	Megjegyzés	Kimenet
Vizuális feldolgozási zavar					
Nehézséget jelent ismerős tárgyakra, személyekre való nézés.					
Látásteljesítménye fluktuáló.				Milyen időtartamban vagy napszakban jellemző?	
Tárgyak, személyek mellé néz, vagy túlnéz rajtuk.					
Kimondottan egyes színeket preferál.					
A tárgyakat inkább a színük alapján azonosítja be.					
Jól ismert tárgyakat nem tud beazonosítani, ha máshol, másképpen fordulnak elő, mint ahogy általában az szokott.					
Ismert tárgyakat vizuálisan túlszűfolt térben/helyen nehezen talál meg.					
Arcok felismerése nehézséget jelent.					
Olyan személyeket, akiket ránézésre felismer, fényképről már nem.					

Értékelés

I – igen, az esetek 80%-ban jellemző • R – részben • N – az esetek kevesebb mint 10%-ban jellemző

ITEM	Dátum	Dátum	Dátum	Megjegyzés	Kimenet
Vizuális feldolgozási zavar					
Arckifejezések felismerése, beazonosítása még jól ismert személy esetében is nehézséget jelent.					
Ismert tárgyakat kontrasztos felületen egyértelműen jobban észrevesz/felismer.					
A mozgó tárgyakat jobban észreveszi, mint a statikusakat.					
A fényképeket, képi szimbólumokat jobban megismeri, ha azok színesek.					
Nehézséget jelent a 2D formátumú tárgyi szimbólumok felismerése.					
Nehézséget jelent bonyolultabb ábrák, rajzok felismerése.					
Nehézséget jelent a sortartás, vonaltartás.					
Nehézséget jelent vizuálisan komplex képeken ismert tárgyak felismerése (például egy szobában a tv megtalálása, vagy az udvaron a fa, pad stb.).					

Értékelés					
I – igen, az esetek 80%-ban jellemző • R – részben • N – az esetek kevesebb mint 10%-ban jellemző					
ITEM	Dátum	Dátum	Dátum	Megjegyzés	Kimenet
Vizuális feldolgozási zavar					
Kisebb szintkülönbségeknél (például padka) megtorpan.					
Nehézséget jelent a felszín mintájának, színének változása, például sötét padlóról egy világos padlóra való áttérés.					
Javaslat/kimenet: <i>Abban az esetben, ha az itemek több mint a felénél egyértelmű igen válaszokat kapunk, érdemes a vizuális feldolgozási zavarral kapcsolatos további felméréseket végezni. Ajánlatos a témában jártas szakemberrel konzultálni a további felmérés és fejlesztés lehetőségéről.</i>					

Egyéb megfigyelések, megjegyzések a vizuális viselkedéssel kapcsolatban:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Felhasznált irodalom

- Cziker, R. – Sigurdardóttir, S. (2017): *Train the trainer*. Copyright 2017 by the TeachCVI project (Erasmus+) <https://www.teachcvi.net/> (Utolsó letöltés dátuma: 2017. 10. 25.)
- Erin, J. N. (2010): Functional Vision Assessment of Children with Low Vision including Those with Multiple Disabilities. In: Ann L. Corn – Jane N. Erin (eds.): *Foundation of Low Vision, Clinical and Funtional Perspectives 2*. AFB Press, N.Y. 221–243.
- Hyvarinen, L. (é. n.). *Assesemnt of low vision – visual acuity, near vision acuity, distance vision acuity, contrast sensitivity, visual field*.
<http://www.lea-test.fi/> (Utolsó letöltés dátuma: 2017. 10. 06.)
- Ortibus, E. (2017): *Train the trainer*. Copyright 2017 by the TeachCVI project (Erasmus+).
<https://www.teachcvi.net/teach-cvi-train-the-trainer-present>
(Utolsó letöltés dátuma: 2017. 10. 25.)
- Roman-Lantzy, Christine (2007): *Cortical Visual Imparment. Assesement and Intervention*. AFB, N.Y.
- Zelenka Zsófia (2009): A kommunikációs formák kiválasztásához szükséges vizuális funkciók feltérképezése. In: Kovács Zs. – Simonics B. (szerk.): *Gondolat-Jel. Jegyzet a fejlődésmentükben súlyosan akadályozott személyek kommunikációs szakembere képzéshez*. 2. sz. melléklet. Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közalapítvány. Budapest, 104–109.
http://www.webbeteg.hu/cikkek/szem_betegsegei/3155/szintevesztes-es-szinvaksag
(Utolsó letöltés dátuma: 2017. 12. 16.)